خوێنەرێکی نموونەیی.. بەختیار محەمەد

ڕەخنەگر خوێنەرێکی نموونەییە. خوێنەرێکە تەنها ستایش ناکا، بەڵکو خوێندنەوە و لێکدانەوە (تەئویل) بۆ دەق دەکا. خوێنەری نموونەیی لە کوێ ستایشی بوێ ستایشی دەق دەکا، لە کوێش کەموکووڕیی لە دەق هەبێ ئاماژەی بۆ دەکا.

ڕەخنە بێژینگە دەق لە بێژینگ دەدا: گەنم لە زێوان جودا دەکاتەوە. ڕەخنەگر عادەتەن ئەو دەقانە لە بێژینگ دەدا (واتە لێکیاندەداتەوە و دەیانخوێنێتەوە)، کە قورسایی مەعریفی و ئیستێتیکی و ئەدەبی خۆیان هەیە.

ڕاستییەکەی خوێنەری نموونەیی و دەقی نموونەیی (باش) تەواوکەری یەکن. هەموو دەقێکی باش، خوێنەرێکی نموونەیی (ڕەخنەگرێك) لە پشتی ڕاوەستاوە. لەمەوە نووسەر قەرزارباری خوێنەری نموونەییە (واتە قەرزارباری ڕەخنەگرە). ئایا ئەدەبێکی پێشکەوتوو هەیە بە بێ ڕەخنەیەکی پێشکەوتوو؟ ئایا دەقێکی نموونەیی هەیە لە دەرەوەی خوێنەرێکی نموونەیی؟ ئایا نووسەرێکی نموونەیی هەیە بە بێ ڕەخنەگرێکی نموونەیی؟ ڕاستییەکەی هەم داهێنان ڕەخنە (ڕەخنەگر) دەخوڵقێنێ، هەم ڕەخنە (ڕەخنەگر) داهێنان (نووسەری دەق) دەخوڵقێنێ.

ڕەخنەگر خەسڵەتی جووتیاری هەیە، کە زەوی بەیار (دەق) دەکێڵێ (دەق وەك زەوی بەیار وایە بەرلەوەی ڕەخنەگر {خوێنەر} بیخوێنێتەوە و بیکێڵێ)، تا خوێنەر (وەرگر) لە بەرهەمی باش و خراپی دەقی کێڵدراودا (واتە دەقی خوێندراوە و تەئویلکراودا) ئاگادار بکاتەوە و پێیان پیشان بدا و پێیان ڕابگەیەنێ. ڕەخنەگر لە خوێندنەوەی ڕەخنەییدا مەبەستی ئەوەیە لە جاری داهاتوودا نووسەر بەرهەمێکی باشتر و دەقێکی باشتر بەرهەم بهێنێ. ئا ئەمە وەزیفەی سەرەکی ڕەخنە و ڕەخنەگرە. ئەو نووسەرەی لەم ئەرکەی ڕەخنە تێنەگا، نووسەرێکە لوتبەرزە ، بێ ئاگایە، دۆگمایە، دۆڕاوە… تاد.

ڕەخنەلێگرتن هەرگیز بەواتای کەمکردنەوەی دەق و نووسەرەکەی نییە؛ بەڵکو ڕێك بە پێچەوانەوە، لە ڕێی خوێندنەوەی بێژینگیانەوە، گەورەکردنیانە؛ چونکە ڕەخنە باش (گەنم) لە خراپ (زێوان) جودا

دەکاتەوە. ڕەخنە ئەم ئەرکە ئەرێنییەی هەیە، نەك ئەرکی نەرێنیی، وەکو هەندێك کەسی (ڕۆشنبیر و نووسەر و شاعیر) ی نادیموکراتی قینچکەتەنگ لێی تێگەیشتوون. ڕەخنە عاشقی دەقە، نەك دوژمنی دەق. واتە ڕەخنەگریش عاشقی نووسەرە، نەك دوژمنی نووسەر. بەواتای ڕەخنە دوژمنایەتیی نییە، بەڵکو دۆستایەتییە لە نێوان ڕەخنە و دەق و لە نێوان نووسەر و ڕەخنەگردا.

بەختیار محەمەد